

БЪЛГАРСКИ МУЗИЦИ

1942
XXXIV
3-4

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ЗА ТУРИЗЪМЪ, ПЛАНИНАРСТВО И СКИОРСТВО
ИЗДАВА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

РЕДАКТИРА БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

Похвално — Евгений Немировъ
Хипсометрични данни за Бѣломорието — Атанасъ Алексиевъ
Попѣтни мисли изъ Пиринъ — Кутю Чипевъ
Южномакедонскитѣ езера — проф. Димитъръ Ярановъ
Релефни макети на Пиринъ и Витоша — Божидаръ Стоичковъ
Скопие — Анна Монеджикова
Между мъглитѣ и небето — Георги Гюлмезовъ

ИЗВѢСТІЯ

Лѣтното планинарско облѣкло — Б. Ст.
Изъ Съюза
Клонови вести
Ориентироваченъ усетъ — Иванъ Козловски
Изложби Б. Деневъ, М. Жековъ, П. Панайотовъ, А. Миховъ, П. Францалийски
Да създадемъ условия за отмора въ планината — Д-ръ Д. Стефановъ
Книжнина
Витошкото злато — Павелъ Делирадевъ

Редакция ул. Листопадъ № 4, София, тел. № 3-24-94. Администрация ул. Позитано № 6, София, тел. № 2-75-89. Пощенска чекова смѣтка № 672. Годишенъ абонаментъ лв. 50 за членове, лв. 65 за сродни дружества и читалища, и лв. 100 за нечленове. Излиза годишно въ 8 книжки, две отъ които двойни. Ваканционни месеци юлий и августъ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

ГОДИНА XXXIV

МАРТЪ-АПРИЛЪ 1942

КНИЖКА 3-4

Почважно

Съзерцанието е най-силниятъ стимулъ за художествено пресътворяване. Най-голямтѣ и велики творения на изкуството сж плодъ на дълго и дълбоко съзерцание. „Красотата ще спаси свѣта“, казва Достоевски; но това той го казалъ следъ дълги лутания по стръмнината на своя тежъкъ жизненъ друмъ. Кжде е красотата? Идете въ планината и се спрете до оня човѣкъ, който подпрѣнъ на дългата си овчарска гега, неотлъчно стои загледанъ въ безкрайния низъ високи заснѣжени върхове. Лицето му е изгорѣло отъ слънцето, очитѣ сини като небето и дълбоки като езерата ще ви загледатъ спокойно, но малко очудено и странно. И ако го попитате защо гледа тѣй дълго, той може-би ще ви отговори: „Колко е хубаво!“ Това дете на планината нѣма други думи и ние, които всѣки день можемъ да се възхитимъ отъ нѣщо, едва ли бихме намѣрили изразъ, който да бжде по-хубавъ отъ оня, чиято велика простота ще бжде изказана съ езика на природата.

Рѣдко ние можемъ да видимъ истински тая красота, ако нѣмаше художникътъ, който би ни я показалъ пресътворена презъ призмата на неговата поетическа мечта съзерцавана дълго и почувствувана чисто и непосредствено. Българскиятъ художникъ не е чуждъ на родната планина. Това виждаме отъ многото художествени изложби, които се откриха тая година и радостно е да се забележи, че почти всички не бѣха чужди на планината. И въ работитѣ всѣки бѣше далъ себе си и своето лично отношение къмъ нея.

Разновидността и богатството на планинския пейзажъ дава просторъ на художника и възможностъ да види богатството на баграта, играта на свѣтлинитѣ и сѣнкитѣ, нюанситѣ на отраженията и въ нейната таинственостъ да намѣри размахъ на фантазията си. И върно е, че повече отъ всѣка година, презъ тази имаме радостта да видимъ, че българскиятъ художникъ е потърсилъ планината повече отъ всѣкога и върху платната си е пренесълъ съзерцаванитѣ мѣстности съ повече любовъ, пълнота и разнообразностъ. Можемъ да кажемъ дори, че всрѣдъ имената на българскитѣ художници се срѣщатъ вече имена на истински планинари-художници, така напр. следъ добре познатия вече отъ отдавна Щѣрkelовъ се наредиха още и по-новитѣ Тричковъ, Францалийски, Гешевъ, Димчевски — изключително всѣчки планинари. Не трѣбва да се забравя, че и другитѣ, които правиха изложби тая година, спрѣха по-дългъ погледъ върху родната планина. А това е наистина похвално!

ЕВГЕНИЙ НЕМИРОВЪ

ХИПСОМЕТРИЧНИ ДАННИ ЗА БЪЛОМОРИЕТО

Въ Родопитъ — масивът Марония (югоизточно от с. Марония) е висок 677.9 м., Чобанъ дагъ има най-голяма височина 627.9 м., Келебекъ (съ едноименъ връхъ) достига 873.7 м. надъ морето. По на северъ сж върховетъ Шапка (Шапъ хане) — 1043.4 м. и Шило — 1064.7 м. Най-високата точка на рида Думанлъ е на старата граница — 975 м. Гюмюрджински Карлъкъ (сев.-западно отъ гр. Гюмюрджина, зап. отъ Малкия Маказъ — 690 м. и малко южно отъ старата граница) е високъ 1502 м., а кота 1464 (на старата граница) е вр. Вейката. Масивътъ Кара Огланъ достига 1070.4 м. височина. Северно отъ гр. Ксанти (на старата граница) е вр. Кулата — 1618 м., северно отъ Букъ въ Кушларъ е вр. Сарж яръ — 1709.2 м., а Каинчалъ е високъ 1814 м.

О-въ Самотраки — най-високъ връхъ е Фенгари — 1600 м.

О-въ Тасосъ — най-високъ е вр. Ипсарионъ (юго-западно отъ с. Потамия) — 1203.1 м., а сев.-западно отъ него е вр. Тумба — 1126.5 м.

Масивътъ Чалъ (между Места, Кавалския заливъ, Правишката равнина и долината, по която върви ж. п. линия за Букъ) достига 1259.6 м.

Кушница пл. (Парнаръ дагъ) — най-високъ връхъ е Пилафъ тепе — 1956.2 м., а въ срещуположния на нея ридъ покрай Кавалския заливъ („Каршияка“) най-голямата височина има вр. Чалж — 693.8 м.

Драмски Боздагъ — най-високъ връхъ е Вардина (сев. — северозападъ отъ Драма) — 2,294.3 м., сев.-западно отъ него е вр. Хоросъ — 1807.8 м., а юго-западно е вр. Нихтене — 1430.9 м.

Калапотъ — връзката между Драмски и Сърски Боздагъ — е високъ 1763.5 м. (връхъ Сиври)

Сърски Боздагъ е високъ 1952.8 м. (връхъ Карагьозъ гьолъ).

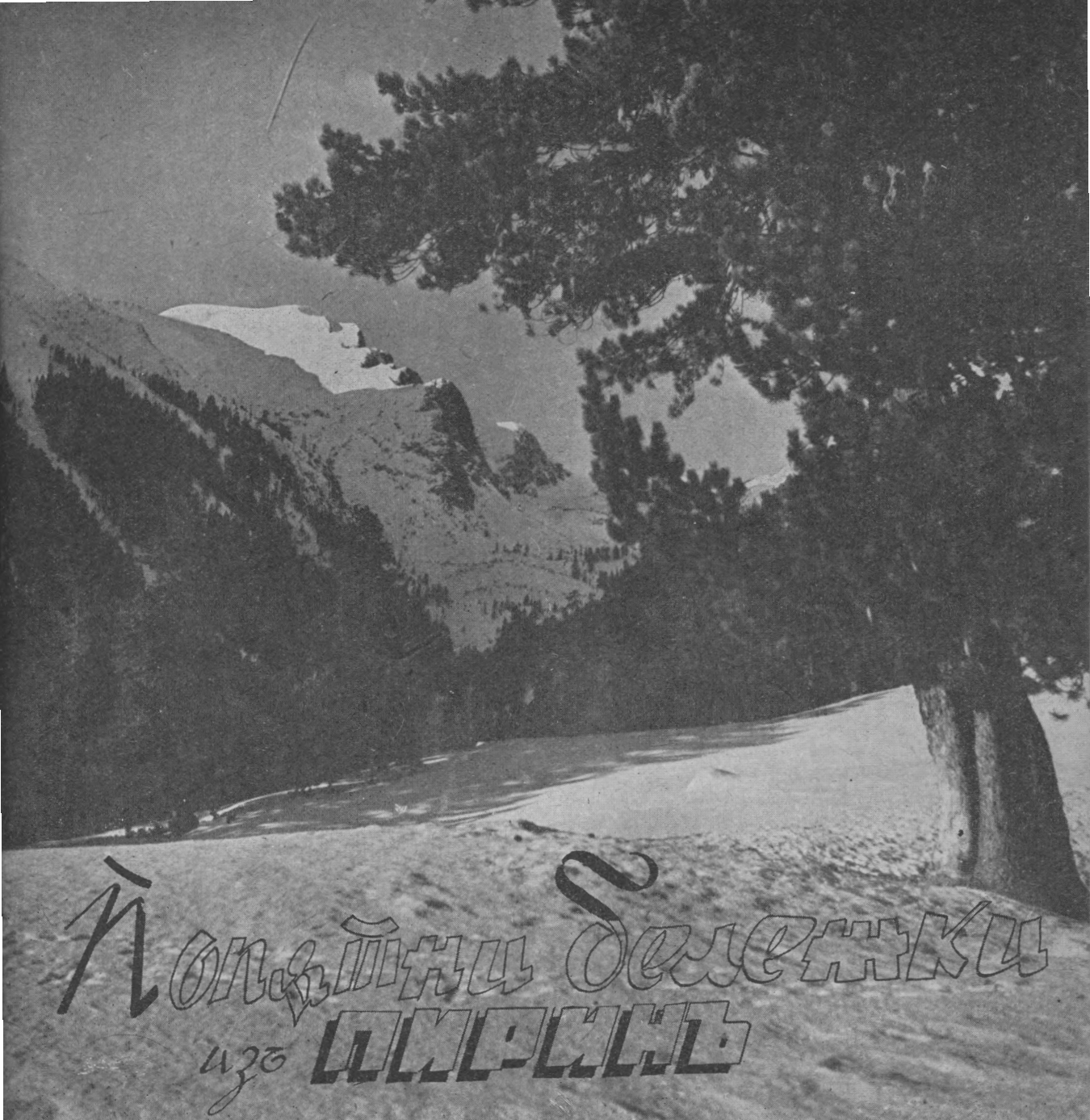
Между Бродска рѣка отъ изтокъ и р. Сървица отъ западъ е връхътъ Капаклия (северно отъ гр. Съръ) — 1032 м.

Шарлия — най-високъ връхъ е Али Баба — 1849.2 м.

Черна гора (Бродска) е висока 1652.8 м., а Рупелска пл. (Сенгеловска, Ченгелъ дагъ) съ най-високъ връхъ Св. Петка, достига 1350 м.

Стъргачъ (сев. отъ Зърневската котловина) има 1270.2 м. височина, а Али Ботушъ достига 2,212.4 м. надъ морето.

АТАНАСЪ АЛЕКСИЕВЪ

Голѣмъ Пиринъ

436

Стълбитъ — Пиринъ ● сн. Миронски

КУТО ЧИПЕВЪ

НА билото на Разложки Суходолъ има вѣтъръ и снѣгътъ е твърдъ. Ние сме уморени и почиваме подъ заслона на една малка скала. Голѣмиятъ Пиринъ, отдалеченъ и потаенъ, се вижда отъ тукъ като развълнувано вледенено море, въ леката омара на обѣдното слънце. Голѣма и силна — планината ни чака.

Приготвянето за преминаване Ржба — Пиринь ● Сн. Йордановъ

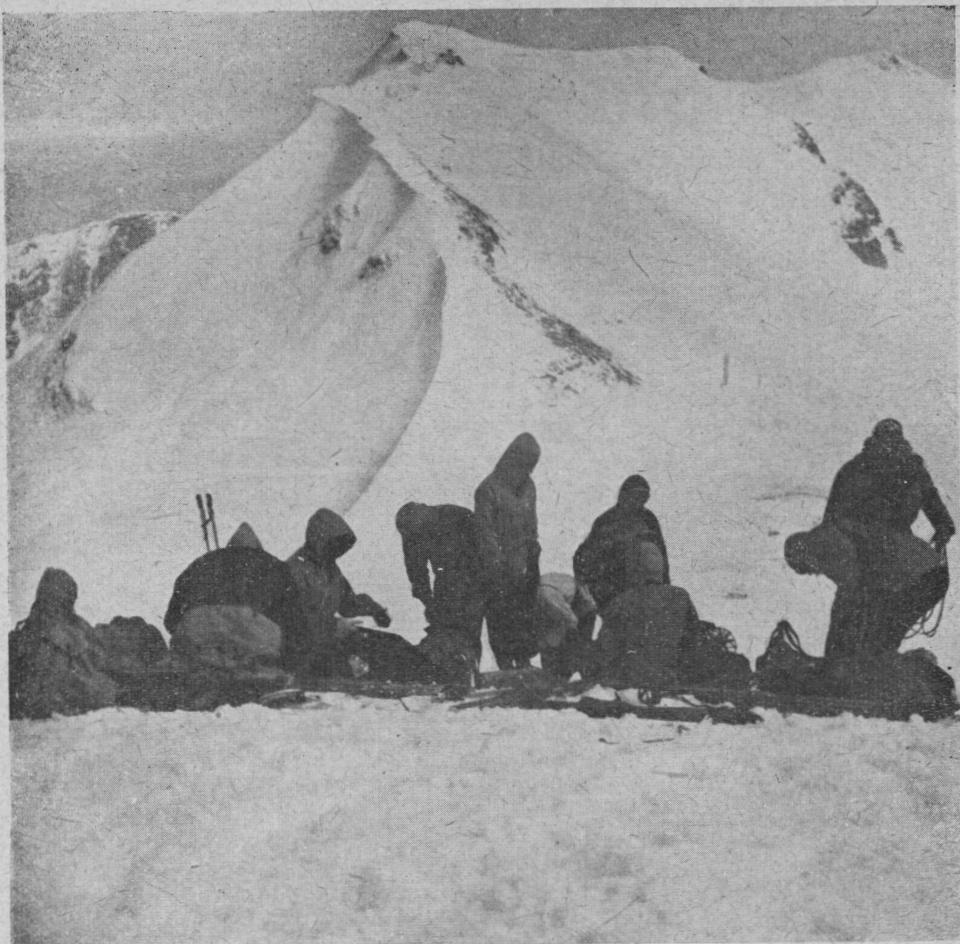
Предниятъ денъ пжтувахме дълго. Въ самотната хижа Яворовъ починахме само два часа. На утрото по пжтя се бавихме въ дълги почивки и правене снимки на горскитъ поляни, на вѣковнитъ явори и на хижата всрѣдъ тѣхъ, на Стжлбитъ — единствената черна скала въ тая бѣла долина и на Рила — простната по цѣлия хоризонтъ на северъ.

На това било стигахме по обѣдъ съ тежки раници, вжжета, пикели и котки; а нагоре трѣбва да носимъ и скитъ. Пжтътъ е непознатъ и дълъгъ. Бѣхме уморени и гладни. А назадъ — надолу — е леко и приятно: бѣлитъ поляни и тихата гора ни предлагатъ хубаво спускане и дълга почивка. Но погледнемъ ли нагоре — виждаме само снѣжни върхове и вериги! Съ известно колебание измѣрваме силитъ си и времето за мианаване прехода до Бъндерица.

Пжтътъ за голѣмия Пиринъ е единственъ: нагоре по гребена надъ Баюва дупка, Кончето и гърба на Кутело до Елъ-Тепе или назадъ.

Ние тръгваме нагоре. У насъ вече нѣма колебание. Умората е минала. Раницитъ представатъ да бждатъ тежки. Очитъ ни търсятъ само пжтя напредъ. Скоро Котешкиятъ чалъ и цѣлиятъ хоризонтъ сж обгърнати отъ мъгли. Въ промеждутъцитъ на гонени отъ силния вѣтъръ мъгли, върховетъ изглеждатъ по-високи и отдалечени, а циркуситъ и казанитъ се виждатъ още по-тъмни и дълбоки.

Съ леки стжпки по несигурни козирики или съ сигурната опора на пикела по леденитъ стени, ние минаваме веригата на Кончето и качваме гърба на Кутело. Нѣщо силно ни помага — това е вѣтърътъ. Той ни подпиратъ съ огромнитъ си безплътни длани и несъз-

На Рѣба въ размѣняне мисли по начѣртания маршрутъ • сн. Йордановъ

нателно ни подпомага. Другаритѣ сж напредъ: въ бѣглитѣ врати на мъглитѣ тѣ се виждатъ като сиви силуети и приличатъ на онѣзи планинари, за които разправя старата швейцарска приказка, че били затрупани отъ лавина — никой не успѣлъ да ги намѣри. Духоветѣ имъ неспокойно забродѣли низъ планината. И когато въ бурна и беззвездна нощъ планината заревѣла, хората поглеждали презъ притуленитѣ прозорчета на хижитѣ си и въ широко отворенитѣ имъ зеници се отразявалъ плахия споменъ и тѣ си казвали: „Чувашъ ли, това е водачѣтъ Ивъ и неговитѣ другари. Тѣ не сж погребани!“... Вървейки, спомнихъ си за тази приказка, която чухъ нѣкога около огнището на една алпийска колиба отъ единъ човѣкъ зарѣзалъ своя градски рангъ, рангъ съ който хората запазватъ равновесие въ всѣкидневния животъ. Нѣкога си мислѣхъ, че плани-

нарството, алпинизмътъ или хималайството е даръ само за нѣкои хора. Не! планинитѣ пускатъ всѣкиго, тѣ обичатъ еднакво всички и не се плашатъ отъ никого. Но тѣхнитѣ тайни, скрити въ почернѣлитѣ и мълчаливи камъни, могатъ да видятъ само силнитѣ и блаженъ е оня, чийто духъ не е увлѣченъ отъ мжтния потокъ на ежедневието и когото борбата оставя съ повече мълчаливи преживѣвания. Блаженство е и за оня, който другарува съ истинския планинаръ, когото високитѣ върхове и студенитѣ мъгли приематъ и пазятъ като свое дете...

Тия що отиватъ на планината за почивка молятъ да бжде хубаво времето, да бжде голѣма компанията и се връщатъ назадъ, преди да почне да вали. Съ много викове и много страхъ тѣ изкачватъ нѣкое било или връхъ. Ще направятъ хубави снимки, ще запазятъ спомени отъ бѣли облаци и

Тодоринъ връхъ • Пиринъ

он. Жандовъ

много слънце, ще се чувствуватъ здрави и блажени, ще разправятъ и ще имъ завиждатъ.

Но единъ планинаръ, съ свой родъ и домъ, създаденъ въ срѣдата на свои дѣди и другари, миналъ и зиме и лѣте въ слънце и въ буря по гребенитѣ на своитѣ планини, е наистина достоенъ за всѣка планина и за всички времена. Такъвъ планинаръ може да бжде художникъ или войникъ, орачъ или поетъ; може да бжде какъвто щете и той навсѣкжде ще бжде напълно. За единъ създаденъ вече борецъ нѣма никакво значение, колко голѣма е планината. Необходимо е само да бжде голѣма. Той може да бжде на Пиринъ, на Алпитъ или на Хималаитъ едновременно. Той изпитва не страхъ, а удоволствие, когато по нѣкоя

непозната верига го нападнатъ мъгли и вѣтрове. Съ сладкъ трепетъ си спомня за срутенитѣ козирки подъ краката си. Това не е славолубецътъ, нито е този, който се тупа по гърдитѣ и крещи за това, че нѣкога е билъ на гърба на слонъ. Това е човѣкътъ — който минава и катери само за себе си.

Нима току-така Магеланъ щѣше да достигне Филипинитѣ съ своята армада и Линдбергъ да прелети океана за нѣколко часа, Свенъ Хединъ да достигне Нанга Парбатъ, а героичнитѣ финландци да поддържатъ борбата съ единъ колосъ, ако липсваше у тѣхъ оня борчески духъ, който не познава естественитѣ възможности на човѣшкия организъмъ?...

Това е човѣкътъ, който гони нови пости-

жения, който не се плаши от могщата природа, а я търси за да я подчини.

След 18-часов непрекъснат дох, при силен вятър и лош сняг, в късна вече нощ, ние предпазливо спускаме улея над Бъндерица.

В голатата стая на изоставения заслон, край слабия огън почиваме само няколко часа и в зори тръгваме за новата хижа. Изненадата е голяма, когато само след 40 минути стигаме добре уредена и уютна хижа под Ел-Тепе. Тук ни посрещат познати и един болен другар. Времето е мъгливо и ние почиваме през цълия ден. Едва сега усетихме удоволствие от топлата храна и тихата почивка. Мисълта, че трябва да сваляме надолу падналия другар ни кара да прекъснем по-нататъшния преход. На следващата сутрин лентяйствахме в скиорство. Уверени в силите си, че ще изпълним другарския си дълг, приготвили импровизирана шейна, бавно излизаме до превала над Василишките езера.

Пред нас е цълият Централен Пирин с Бъндеришката чука — верига с най-обширен хоризонт, огръна днес от обилно слънце. По челото на Ел-Тепе минават светли мъгли, но Кутелът, начупената верига на Кончето и Котешкият чал сж светли и сигурно циркусят под тях днес не изглеждат така тайнствени, както вчера в мъглиците. На юг Каменица и Момини двори сж величествени, а Газей и Стражит сж като вѣчни паметници на пирински комити.

В тоя мир на сила и чистота ние се видѣхме слаби и бедни. В зачервения лица, в светлите очи на тия другари имаше тъга. Около нас нѣма деца, които отрано да почувствуват борчески дух в себе си, за да имат време да постигнат в постоянството повече смѣлост.

Часовѣт бързо минават в такова време и на такова мѣсто. Силното слънце размеква сняга, но ние бързо спускаме надолу и нѣколко часа само след пладне теглим вжжетата на шейната с нашия болен другар. Такова падане е минал всѣки, то е само временно прекарване на борбата.

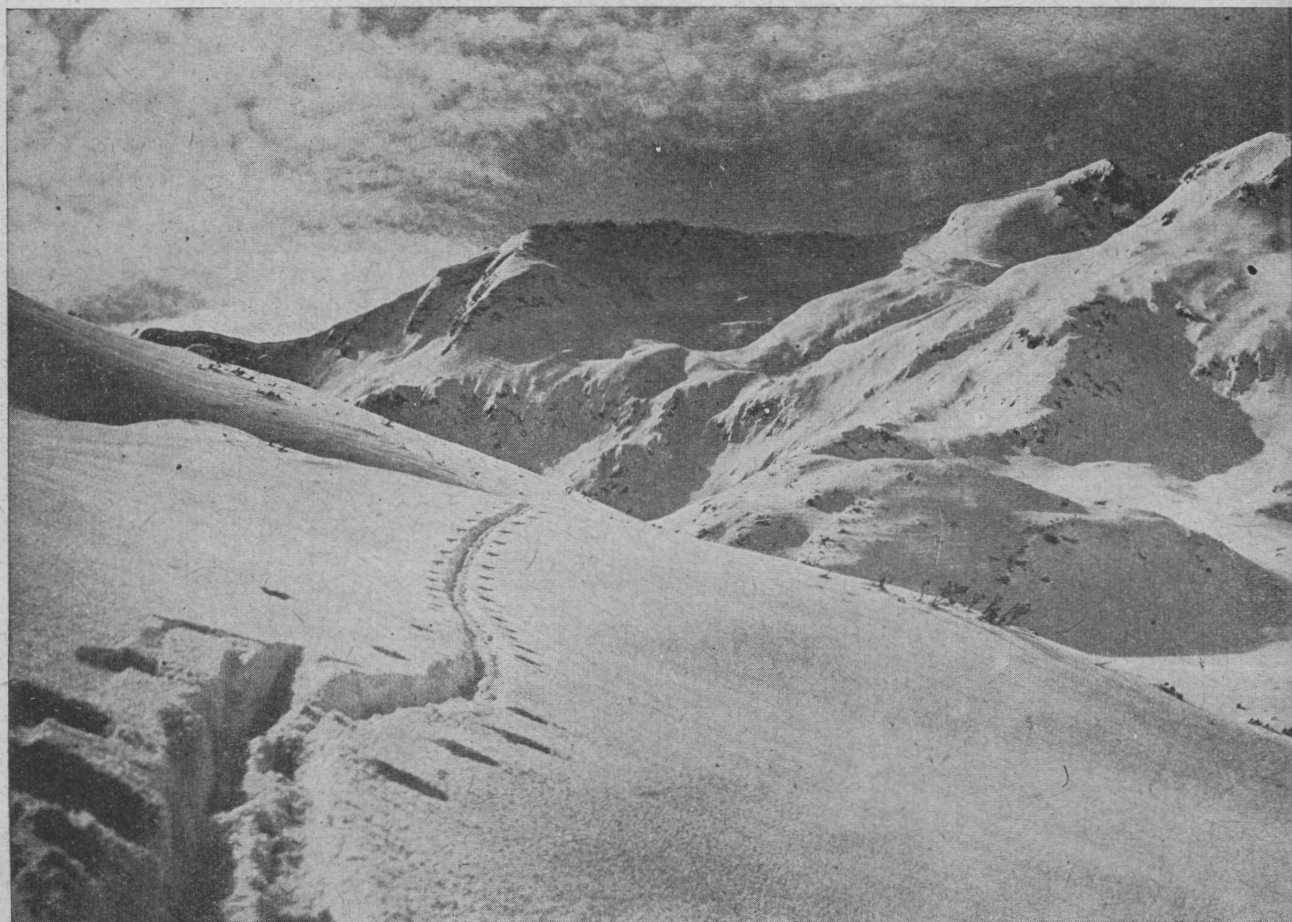
На третата вечер ние стигаме късно в Банско.

Рано сутринта това хубаво старо българско градче е будно, улиците сж поместени и напръскани. Въздухът е свеж и плътен, както е плътен и Пирин от тука. Нашите любители щракат непрекъснато с апаратите и то на всички страни, но най-голямо внимание се обръща на Тодорин връх. Тоя голѣм и светъл конус стърчи над Банско като пръв исполин. А Банско...

ОВИНАТИ ВРЪХЪ

Сн. Жандовъ

Бъндеришка долина ● Пиринъ

он. д-ръ Влаховъ

Старата кжца на площада съ обширния, потъмнѣлъ отъ времето чардакъ; високата камбанария на голѣмата църква и малкитѣ кжщи съ тихи дворове, скрити задъ високи каменни зидове, свидетелствуватъ за гордото минало на това планинско българско градче, издържало коравата борба на дългогодишното робство.

*

Банскалии сж усетили нашето пристигане въ нощта и сега бѣха ни приготвили „закуска“: пиринско агне и банско вино. Ние имаме банскалии приятели и въ София и тия тамъ и тия тукъ сж много високи и силни; това е направилъ Пиринъ и коравата борба съ неговата природа.

Планинарътъ обича бѣлитѣ облаци и слън-

цето, обича долините и труда, обича децата и хлѣба, но само за да си почине — и да се върне пакъ.

Малки брички ни откарватъ далече отъ Банско. Слънцето топли. Цѣвнали дръвчета и ливади. Пиринъ е пакъ високъ и потаенъ. Селяни и коне бързатъ по пѣтя, ние се возимъ и клатушкаме въ старитѣ брички и усѣщаме удоволствието на почивката.

Една картина нѣма да бжде хубава, когато ни се разправя за нея, а когато сами я гледаме.

Нѣма да бжде създателка оная планина, за която четемъ или гледаме отдалече, а тая, въ която живѣемъ, която ни радва и умаря.

„Сеферъ-чешма“
Широката планина
надъ гр. Самоковъ

Н. В. Царъ Борисъ III
Н. Ц. В. Князь Симеонъ
Н. Ц. В. Кн. Мария Луиза

проф. ДИМИТЪРЪ ЯРАНОВЪ

Южномакедонските езера

Въ Южна Македония се намиратъ многобройни езера, езера-блата и блата, които претърпѣха презъ последнитѣ четири години основни промѣни, било поради намѣсата на човѣка или пъкъ поради природни причини, които ще трѣбва да бждатъ установени чрезъ проучвания, тъй като и еднитѣ и другитѣ промѣни сж съ неизмѣрими стопански последици.

Антропогенно предизвиканитѣ промѣни се състоятъ било въ промѣняне очертанията на езерата (Бутковско езеро) или пъкъ въ тѣхното пълно изчезване, каквѣто е случаятъ съ Тахино езеро, Пазарското (Енидже-Вардарското) езеро-блато и Амаатовското и Арджанското блата. Характерътъ на тия промѣни и последицитѣ отъ тѣхъ ще бждатъ изложени на друго мѣсто. Заслужава само да се отбележи, че тия промѣни сж засегнали само единъ типъ езера: тия които сж се образували при долнитѣ течения на рѣкитѣ като резултатъ отъ скорошни потъвания.

Съвсемъ други промѣни ставатъ презъ последнитѣ четири години съ южномакедонскитѣ карстови езера и блата безъ повършенъ оттокъ. При всички безъ изключение се забелязва тенденция къмъ покачване на нивото. Тая тенденция е изразена най-добре при Островското езеро, поради което ще се спра на него малко по-подробно.

Островското езеро показва извънредно голѣми периодични колебания въ своето ниво, по-голѣми отъ колебанията на което

и да е друго карстовото иззеро въ Балканския полуостровъ — колебания до 30 метра вътре въ единъ и половина вѣкъ. Особено ниско е било нивото на това езеро преди началото на 19 вѣкъ, само на около 515 м. Днешното островче, на което се вижда едно добре запазено минаре, при с. Острово, е било свързано съ сушата и селото се е намирало въ сжщностъ именно върху това тогавашно полуостровче. Това напустнато селце се нарича сега Старо Острово. По сжщото време е водилъ удобенъ пътъ покрай езерото отъ с. Острово (покрай западния брѣгъ на езерото) до с. Пжтеле. Тоя пътъ не се е показалъ при никое отъ следващитѣ низки положения на езерото.

Въ началото на 19 вѣкъ се забелязва повишаване на нивото на езерото, къмъ тридесеттѣ години на сжщия вѣкъ езерото се отдрѣпва отново, безъ да достигне старото ниско ниво, следъ което започва постепенно повишаване на нивото, което е достигнало своя максимумъ около 1856 до 1860 г., главно около 1858 година — 545 метра! Това високо ниво не е било надминато при никое по-сетнешно високо състояние. Тогава сж били залѣти най-низкитѣ кжщи на селото Пжтеле, като „бъчвитѣ сж плували въ зимницитѣ“, както се изразяватъ старитѣ люде, които помнятъ това високо състояние на нивото. Абсолютната височина на нивото по онова време може да се установи по следитѣ, които езерото е оставило тогава върху нѣкои части отъ брѣга.

Масивът Церепашина — Шарь ● Погледът от с. Лисецъ

Сн. Поповъ

Отъ края на шестдесеттѣ години на миналия вѣкъ започва ново понижаване на водитѣ на езерото, като на 1899 година се достига до единъ отдавна незапомненъ минимумъ: 525.73 м. Тая височина е установена съ помощта на лимнометъръ, поставенъ отъ дирекцията на линията Солунъ — Битоля, която линия минава покрай Островското езеро и постоянно се заплашва отъ наводняване, поради което най-после трѣбваше да бжде построена варианта, която да не може да бжде заливана.

Следъ едно краткотрайно покачване до 529.61 м. на лѣтото на 1902 година, въ края на 1903 година настѣпва най-голѣмиятъ регистриранъ до сега минимумъ — 525.70 м.

Отъ тогава насамъ започва постепенно покачване, като около 1920 г. започва ново спадане и второстепененъ минимумъ къмъ 1922 г. Следъ това идва пакъ покачване, новъ минимумъ къмъ 1934 г. и отъ тогава насамъ постепенно покачване. На означената година нивото на езерото е било на кръгло 530 м., на края на м. юний 1941 г. то бѣше на 542.85 м.!

Постепенното покачване на езернитѣ води

презъ последнитѣ 7 години съ около 13 м. има за последица основна промѣна въ очертанията на езерото, особено отъ южна страна, гдето то допира до една голѣма алувиална повърхнина, явила се на мѣстото на езерото като резултатъ отъ наноситѣ на рѣкитѣ, които идватъ отъ Кайлярско. Промѣна се забелязва и отъ северния край на езерото, гдето се наложи измѣстването на желѣзопѣжната линия. Напротивъ, отъ западната и отъ източната страна на езерото, гдето брѣговетѣ сж стрѣмни варовити откоси, не се забелязватъ почти никакви промѣни въ очертанията на езерото.

Промѣната въ нивото на езерото може да се установи не само по даннитѣ на лимнометѣра и по разказитѣ на селянитѣ, но и по видимия ефектъ. Навредъ се виждатъ дървета, удавени наполовина или изцѣло. Тия които сж били залѣти миналата и по-миналата година, сж вече изсъхнали и надъ водата се виждатъ само сухи вейки. Тия пъкъ, които сж били залѣти тая година, се зеленѣятъ още, като въ нѣкои случаи се намиратъ далеко въ езерото. На много мѣста, особено около с. Пжтеле, стърчатъ

Малък Българинъ • Шаръ

сн. Поповъ

върховетъ на удавени лози, а подъ сжщото село се вижда и параклисътъ Св. Пантелеймонъ, чиито основи сжщо сж залѣти отъ придошлитъ води на Островското езеро.

Стопанскитъ последици отъ разливането сж грамадни. Особено зле е пострадало с. Нови-градъ (Вегора), при южния край на езерото. 60% отъ неговитъ ниви сж залѣти отъ езерото и на жителитъ на селото остава сега само овцевъдството и малко лозя по височинитъ, които ограждатъ селото отъ западъ.

Едновременно съ Островското езеро се повишава нивото и на съседното нему Петърското езеро. Това езеро има срѣдно ниво около 574 м. Забележително е, при това, че нивото му върви почти паралелно съ движението на нивото на Островското езеро, обаче не винаги. Така напримѣръ голѣмиятъ минимумъ на Островското езеро

отъ 1903 година не е билъ почувствуванъ никакъ отъ Петърското езеро, а незначителниятъ минимумъ на Островското езеро отъ края на 1908 г. е билъ почувствуванъ много осезателно отъ Петърското езеро, чието ниво се понижило на 572.20 м. Презъ последнитъ години нивата на двѣтъ езера вървятъ отново заедно, като презъ 1927 година Петърското езеро е имало ниво нѣколко сантиметра подъ 572 м., а сега има ниво 574.80 м. Това ниво е било достигнато на месецъ май 1941 г., като нѣщо изключително и незапомнено отъ много години насамъ. Презъ м. юний нивото бѣше спаднало отново съ 20 см. и се бѣше стабилизирало на около 574.60 м. При това положение езерото е залѣло по-нискитъ кѣщи на с. Петърско, много ниви и лозя на селата Петърско, Пжтеле и Суровичево. Полуостровчето, на което се намира пара-

Дженибегъ • Шаръ

Сн. Поповъ

клисчето Св. Спасъ, се е превърнало на островче, което стърчи изолирано срѣдъ южния край на езерото. Увеличениѣ размѣри на Петърското езеро се очертаватъ и отъ единъ поясъ отъ трѣстика, който вмѣсто да се намира непосредствено до брѣга, се очертáva като много ясна зелена ивица вътре въ езерото.

При по-низко ниво водата на Петърското езеро се изтича чрезъ единъ стотина метра дълъгъ оттокъ въ единъ „пониръ“, т. е. поноръ, като на тоя оттокъ се е намирала и една воденица. Сега тоя поноръ е залѣтъ напълно отъ езерото и мѣстото му се познава само по обстоятелството, че тамъ се събиратъ много нечистотии, които оставатъ по повърхността.

Повишило е своето ниво и Зазерското езеро, което при минимумъ разположение на своето ниво е безотточно, а сега се изтича въ Врѣпчинското езеро. Това езеро, отъ своя страна, сѣщо е повишило своето ниво, като се е разлѣло върху два пѣти

по-голѣмо пространство. Рѣка Мраморъ, чрезъ която това езеро се изтича въ Петърското езеро, представя днесъ една голѣма рѣка съ значителна скоростъ на своя воденъ токъ, поради което се използва за воденици.

Къмъ групата Саржгьолски езера, за които бѣше дума до тукъ, може да се причисли и Кожанското блато, което показва сѣщо презъ последнитѣ 4 години значително повдигане на своето ниво. Точни цифрени данни за него не могатъ да се дадатъ, но като се сѣди по заливането на шосето отъ Солунъ за Кожани, може да се заключава, че това повдигане на нивото възлиза на минимумъ 2 метра. Чрезъ това повдигане на нивото се е стигнало, може да се каже, до превръщане на блатото въ езеро, дълбоко до $4\frac{1}{2}$ метра, въ което поради това на много мѣста не може да вирѣе никаква растителностъ, закоренена на дъното. Хиляди декари ниви сѣ били залѣти дори презъ пролѣтѣта на 1941 г.

Саржболските езера се изтичатъ, твърде вътроятно е, чрезъ голѣмитѣ карстови извори при с. Гугово, гдето се образува върху една карстова заравненост Нисийското блато. То сжщо така е повишило презъ последнитѣ 4 години своето ниво съ около 2 метра, тъй че е залѣло много градини и ниви.

Съ една дума, всички Саржболски езера и свързанитѣ съ тѣхъ блата повишаватъ своето ниво презъ последнитѣ четири-петъ години, като максимумътъ изглежда, че е билъ достигнатъ презъ месецъ май 1941 год.

Въ връзка съ това не е излишно да се отбележи, че се е повишило значително и нивото на Преспанското езеро, за което нѣмамъ за жалостъ по-точни данни. За всѣки случай заслужава да се отбележи, че сж били залѣти презъ тая година доста къщи

отъ с. Перово, при северния край на Голѣмото Преспанско езеро.

Не се забелязва нѣкаква осезателна промѣна само въ нивото на Охридското и Костурското езера, които, както е известно, притежаватъ нормаленъ повършенъ оттокъ.

Изтъкнатиятъ синхронизъмъ въ движението на нивата на отдѣлнитѣ карстови и полукарстови езера, езера-блата и блата въ Южна Македония, които не винаги сж хидрографски свързани, показва нѣкаква обща причина за колебанията, която ще трѣбва тепърва да се установи. Твърде възможно е тя да е прѣко или косвено климатично обусловена. Тая връзка ще трѣбва да бжде проучена, обаче, много основно, тъй като привидно тя липсва, специално епохитѣ на възходяще движение не съвпадатъ нито най-малко съ епохитѣ на по-голѣми валежи.

Изъ Водно • Сн. Поповъ

Художествени релефни макети на **Пирин** и **Витоша**

БОЖИДАРЪ
СТОИЧКОВЪ

Строежът на масщабни макети от планински системи или части от тях, които обикновено се наричат „релефи“, почти винаги има за вътрешен потик пакъ любовта къмъ планинитѣ. Техниката на този видъ строителство носи всѣкога голѣмо удоволствие на строителя, особено когато той е и планинар. Наблюдателятъ пакъ често изпитва затрогваща радостъ

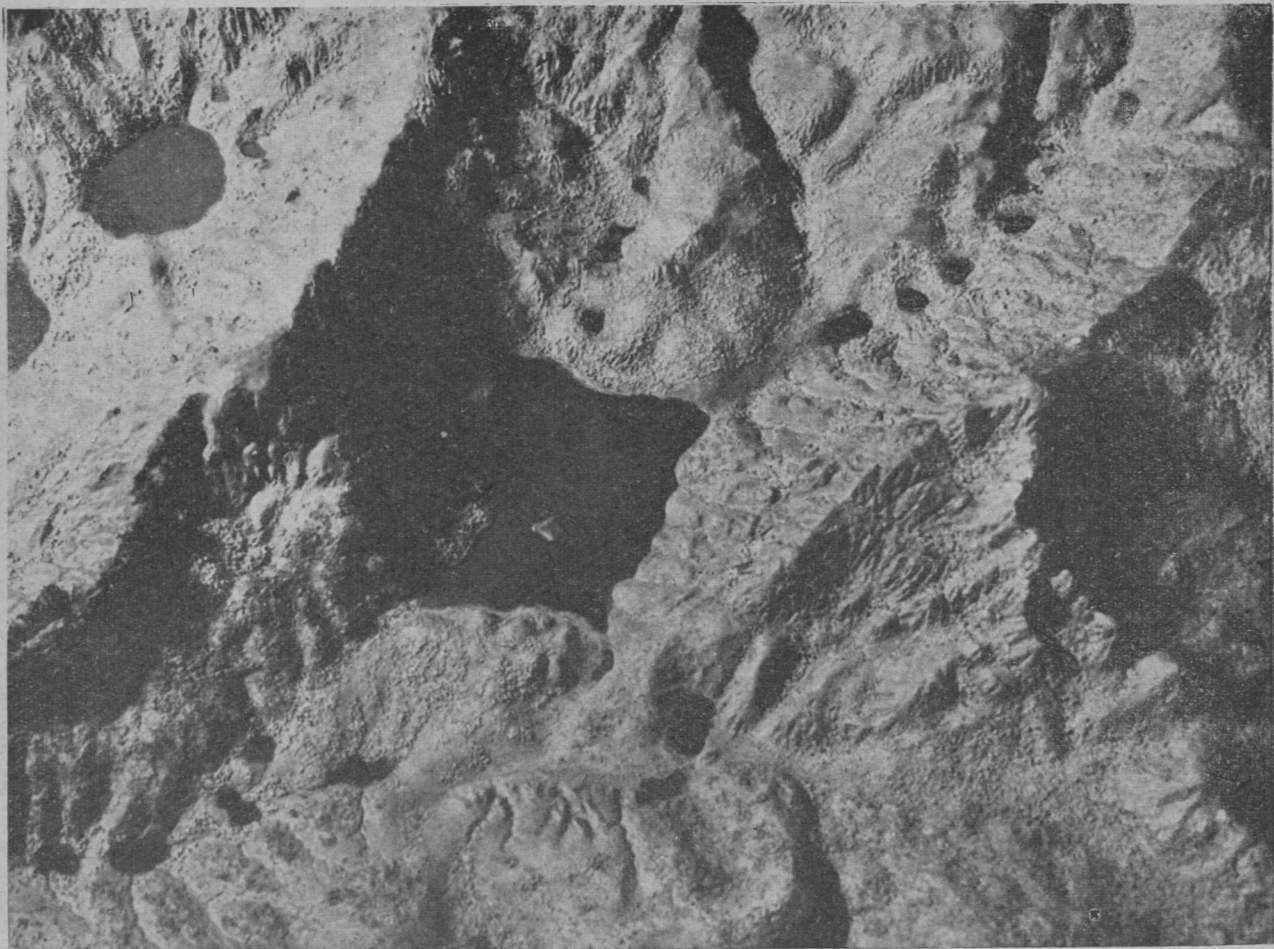
при вида на завършения релефъ, особено ако въ него сж постигнати реалистично-художествени ефекти, редомъ съ точността и вѣрността на възпроизведенитѣ земни форми.

Съзерцанието на подобни пластични пейзажи, пресъздадени въ условно умаленъ

Високиятъ Пиринъ 1:100,000

Споредъ фотограметричната снимка на Д-ръ Луизъ и личнитѣ изследвания на автора на релефа Георги Ст. Георгиевъ

Циркь Палазъ-голь 1 : 7.000 ● По оригинална фотографна снимка на автора Г. Ст. Георгиевъ

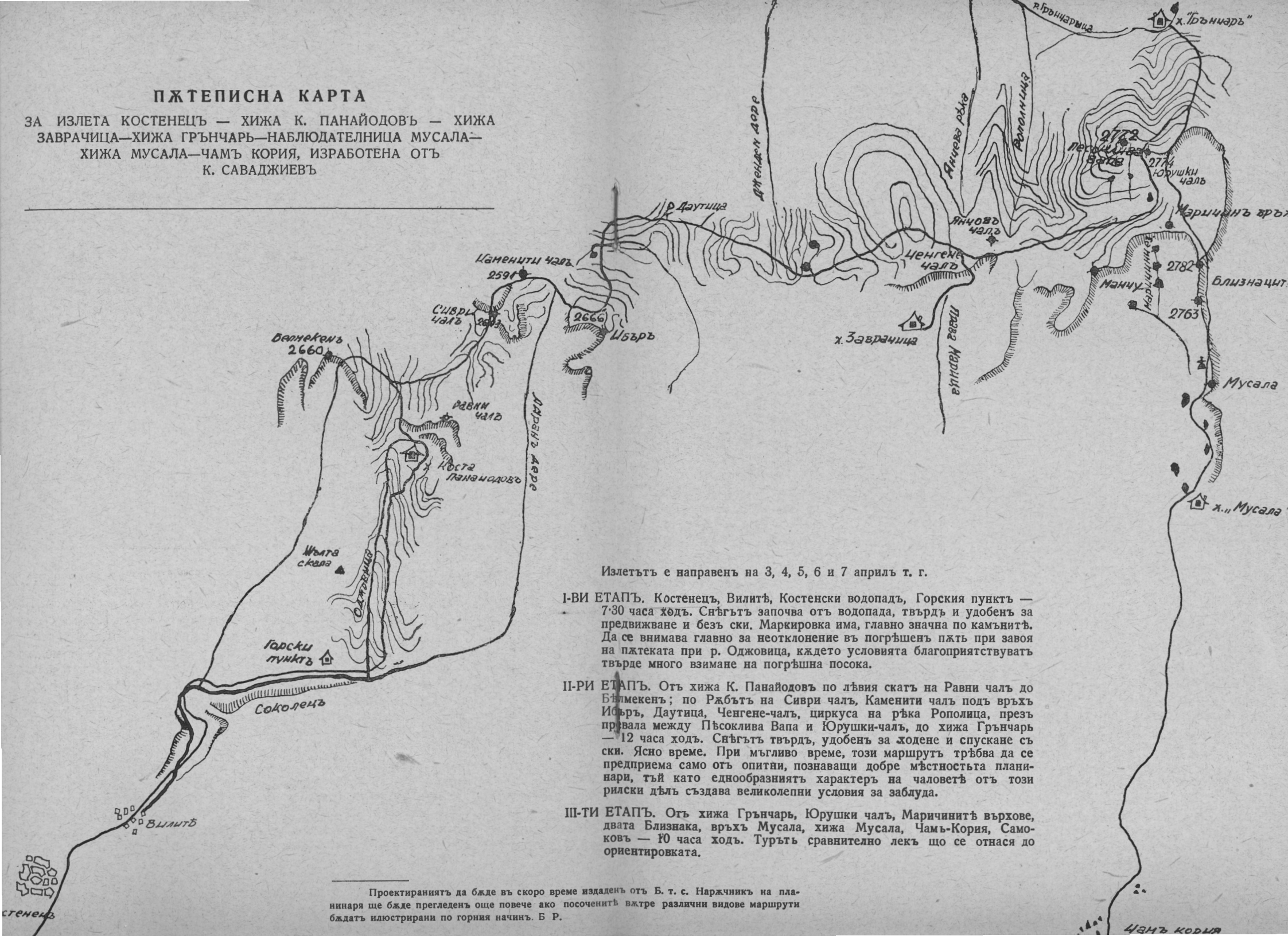
видъ, не рѣдко пробужда живитѣ спомени у наблюдателя отъ минали скжпи преживѣлици и предизвиква по асоциативенъ пжтъ тѣхното повторно изживяване. И тъкмо поради това психично въздействие, строежътъ на планински релефи, при известни условия, по сжщината си представлява особенъ родъ художествено творчество. Както и при живописния пейзажъ, главната целъ и тукъ е да се наподоби по-правдиво и съ повече синтетични подробности външния образъ на частъ отъ земната повърхнина, съ присжщето ѝ богатство на форми и разнообразна оцвѣтка. И затова всѣка релефна карта, която носи тѣзи белези, представлява повече художествено произведение, отколкото картографенъ документъ, макаръ масщабътъ на умалението и точността на формитѣ и тукъ да сж елементи отъ първостепенно значение. Прочее, отъ това гледище

става напълно ясно голѣмото значение на релефното строителство за планинарството, въ чиято вътрешна сжщностъ играе срѣдищна роля и естетичния моментъ.

Подобни заключения внушаватъ неизбежно релефитѣ на нѣкои наши планини, които сж построени отъ почетния членъ на Съюза и добъръ сътрудникъ на нашето списание г. Георги Ст. Георгиевъ. Тѣ наистина носятъ всичкитѣ белези на извънредно ценни художествени творби, нѣмащи нищо общо съ познатитѣ и у насъ обикновени релефни карти. Който е ималъ случая да види тѣзи релефи, не може да не се съгласи, че тѣ съ право могатъ да се смѣтатъ единствени у насъ по своето изящество и недостигнатъ художественъ реализъмъ. Оптическата илюзия при наблюдението имъ е пълна; струва ви се, че седите въ самолетъ и наблюдавате земния просторъ отъ високъ

ПЖТЕПИСНА КАРТА

ЗА ИЗЛЕТА КОСТЕНЕЦЪ — ХИЖА К. ПАНАЙОДОВЪ — ХИЖА
ЗАВРАЧИЦА—ХИЖА ГРЪНЧАРЪ—НАБЛЮДАТЕЛНИЦА МУСАЛА—
ХИЖА МУСАЛА—ЧАМЪ КОРИЯ, ИЗРАБОТЕНА ОТЪ
К. САВАДЖИЕВЪ

Излетът е направен на 3, 4, 5, 6 и 7 април т. г.

I-ВИ ЕТАПЪ. Костенецъ, Вилитъ, Костенски водопадъ, Горския пунктъ — 7-30 часа ходъ. Свѣгътъ започва отъ водопада, твърдъ и удобенъ за предвижване и безъ ски. Маркировка има, главно значна по камънитѣ. Да се внимава главно за неотклонение въ погрѣшенъ пѣтъ при завоя на пѣтеката при р. Оджовица, кждето условията благоприятствуватъ твърде много взимане на погрѣшна посока.

II-РИ ЕТАПЪ. Отъ хижа К. Панайодовъ по лѣвия скатъ на Равни чалъ до Бѣлмекенъ; по Рѣбътъ на Сиври чалъ, Каменити чалъ подъ връхъ Ибъръ, Даутица, Ченгене-чалъ, циркуса на рѣка Рополица, презъ прѣвала между Пѣсоклива Вапа и Юрушки-чалъ, до хижа Грънчаръ — 12 часа ходъ. Свѣгътъ твърдъ, удобенъ за ходене и спускане съ ски. Ясно време. При мъгливо време, този маршрутъ трѣбва да се предприема само отъ опитни, познаващи добре мѣстността планинари, тъй като еднообразниятъ характеръ на чаловетѣ отъ този рилски дѣлъ създава великолеппи условия за заблуда.

III-ТИ ЕТАПЪ. Отъ хижа Грънчаръ, Юрушки чалъ, Маричинитѣ върхове, двата Близнака, връхъ Мусала, хижа Мусала, Чамъ-Кория, Самоковъ — 10 часа ходъ. Турътъ сравнително лекъ що се отнася до ориентировката.

Проектираниятъ да бжде въ скоро време издаденъ отъ Б. т. с. Наржчикъ на планинаря ще бжде прегледенъ още повече ако посоченитѣ вътре различни видове маршрути бждатъ иллюстрирани по горния начинъ. Б. Р.

Витоша и околността 1 : 40.000 ● Според основно реанбулирани от автора Г. Ст. Георгиев съществуващи карти

полетъ съ всичкитъ му външни подробности и естествени цвѣтни преливания.

Макаръ и едноцвѣтни, снимкитъ отъ тѣзи релефи говорятъ достатъчно сами за себе си. По богатство на земнитъ подробности и тоновото разнообразие, тѣзи снимки почти не правятъ разлика отъ истинскитъ аерофотографни снимки отъ голъма височина. Това реалистично въздействие черпи силитъ си отъ редица качества на релефитъ, постигнати по пътя на личнитъ хрумвания на автора, като крайно сполучливото матово-кадифено оцвѣтяване на земната повърхнина съ естественото богатство на цвѣтове и отсѣнки, както и остроумното релефно възсъздаване на растителността съответно на масшаба, раздробенитъ скални материали и каменни блъкове, формата и очертанието на скалитъ, отдѣлнитъ дървета

край пжтищата и въ обработенитъ площи и т. н. Едно твърде щастливо разрешение е идеята на автора да изобрази високопланинскитъ езера (Папазгълъ и съседнитъ езера съ масшабъ 1:7.000) съ оцвѣтени въ маслено зеленъ цвѣтъ стъкла, които възпроизвеждатъ твърде реалистично ефекта на естественитъ езерни повърхнини.

Но голъмата вътрешна стойностъ на тѣзи релефи не се изчерпава само съ тѣхната художествена и въ сжщото време точна изработка. Нѣкои отъ тѣхъ (Циркусъ Папазгълъ и циркусъ Белемето, последната недовършена още) сж построени изцѣло възъ основа на собствени топографни снимки на автора, извършени по фототопографни и фотограметрични способности, а други споредъ основно реамбулирани, изправени и допълнени отъ автора съществуващи карти.

Вънецът Белемето и Тевното
езеро 1 : 8.000

Споредъ оригинална снимка на
автора Г. Ст. Георгиевъ въ
началото на работата

По начало, строе-
жътъ на планински
релефи е твърде бавна
и сложна работа, осо-
бено когато къмъ тѣхъ
се предявяватъ строги-
тъ изисквания на точ-
ностъ и художественъ
ефектъ. Постройката
по релефа Витоша е
траяла повече отъ 2500
часа, съставляващи сво-
бодното време на ав-
тора презъ течение на
цѣли 5 години.

Важна проблема въ
релефното строител-
ство е масщаба на ви-
сочинитѣ. Общеприе-
тото начало да се уве-
личава 3 до 5 пжти
масщаба на височини-
тъ спрямо масщаба на
дължинитѣ е основно отхвърленъ отъ ав-
тора, като водещъ къмъ чудовишни дефор-
мации на планинскитѣ форми. Въ нѣкои
построени у насъ релефи на Рила, Витоша
и други планини, тѣзи планински обекти
сж добили неузнаваемъ видъ. Тѣ напомнятъ
на Хималаитѣ съ своитѣ почти отвесни
склонове, макаръ да сж сравнително много
низки планини. Онова, което придава ха-
рактерното очертание на естественитѣ пла-
нински масиви е отношението между тѣх-
ната ширина и височина. Всѣки опитъ да

се измѣни това съотношение за масщаби,
които сж по-едри отъ 1:100,000, неиз-
бежно води къмъ изопачаване на формитѣ
до неузнаваемостъ.

Масщабътъ на разглежданитѣ релефи
запазва едно нормално съотношение меж-
ду дължинитѣ и височинитѣ и затова тукъ
нигде не личи деформация на формата.
Напротивъ, това нормално съотношение е
една отъ причинитѣ за крайно реалистич-
ния видъ, съ който тѣ морфоложки се
отличаватъ.

СКОПИЕ

АННА МОНЕДЖИКОВА

Скопие е областен градъ съ 57,000 жители. По мѣстоположение и по значение той е най-важниятъ градъ въ Македония. Разположенъ е въ Скопско поле, кждето се събиратъ пштища отъ много посоки. Градътъ е най-важната спирка на желѣзопѣжната линия, която свързва Срѣдна Европа съ Солунъ по долината на Вардаръ. Срѣдновековното Скопие е било разположено по лѣвия брѣгъ на Вардаръ по последнитѣ издѣнки на Скопска Черна гора. Отъ тази планина извира малката рѣка Серава, която се втича въ Вардаръ въ самия градъ. По течението на Серава на цѣли два километра отъ югъ къмъ северъ се простира стариятъ градъ. Около рѣката сж срѣдновековнитѣ сгради и споменитѣ отъ турското владичество.

Вардаръ минава презъ Скопие като бързотечна рѣка. Той дѣли града на два еднакви дѣла, по поврхнината и по брой на населението. Обаче по духъ и култура тѣзи два дѣла толкова се различаватъ, че може да се каже тукъ сж събрани два града — срѣдновековенъ и модеренъ.

По лѣвия брѣгъ на Вардара се намира старата, турска частъ на Скопие. Съ включение кжщитѣ край Вардара, тя е истински, ориенталски градъ. Тамъ сж многобройнитѣ дюкяни на градския безистенъ — старата скопска чаршия. Тя представя купъ отъ тѣсни улички, обкржжени отъ търговско-занааятчийски продавници. Това е чисто ориенталски срѣдновековенъ пазаръ, съ продавачи насѣдали по турски въ дъното на тъмни дюкянчета. Въ нѣкои отъ тѣхъ любознателнитѣ туристи могатъ да надзърнатъ, обаче нѣма да намѣрятъ нищо за проданъ: магазинътъ продава на едро, тукъ сж само образцитѣ, а стоката се пази нѣкжде въ града. Но, изобщо, безистенътъ е отреденъ за продажба на дребно: тукъ се пече и

готви, продаватъ се хранителни произведения и произведения на мѣстна ржчна индустрия наредъ съ европейски стоки. Въ вторникъ, пазарния день, отъ тази ориенталска чаршия се чува такива викове и глъчъ, каквито не изхождатъ отъ другата частъ на града. Улицитѣ на тази градска частъ, съ малки изключения, сж криви и не навсѣкжде постлани. Кжщи и дворове не се виждатъ отъ високитѣ зидове, които ги заграждатъ.

Тукъ и тамъ се виждатъ кжщи въ византийски стилъ, съ много прозорци, съ издадени напредъ горни етажи.

На лѣвия брѣгъ на Вардара се живѣе по старому. Тукъ духътъ е другъ: останалъ цѣлъ вѣкъ назадъ, силно се противопоставя на всѣко нововъведение.

Дветѣ части на Скопие — стариятъ и модеренъ градъ — се свързватъ съ голѣмъ камененъ мостъ, зиданъ отъ италиански и далматински майстори презъ XV вѣкъ. На самия мостъ Вардаръ е широкъ 50 метра. По надолу отъ него ѣ построенъ новъ бетоненъ мостъ.

Щомъ минете двата моста, вие се намирате въ другъ свѣтъ съ друга култура, други обичаи. Тукъ е модерниятъ градъ съ новитѣ обществени сгради и просвѣтни институти, съ магазини съ голѣми витрини, модни кжщи, които могатъ да задоволятъ и най-изтънчениитѣ вкусове. Кафенета, гостилници, кина... цѣлиятъ начинъ на животъ въ тази частъ на града напомнятъ голѣмо културно срѣдище. Отъ общественитѣ здания въ Скопие по-голѣми сж: гарата, пощата, народната банка, военниятъ клубъ, областното управление и др. Повечето отъ улицитѣ сж прави и настлани.

Скопие привлича много туристи съ своитѣ хубави околности, съ прекрасния изгледъ на околорѣстнитѣ планини, между които

ПРОФ. ВАСИЛЪ ЗАХАРИЕВЪ

БЖБРЕКА — РИЛА

Борисъ Деневъ — Търново

Водно и връхъ Люботрънъ, подъ които е хижата на скопскитѣ туристи, надъ която се развѣва българско знаме.

Скопие е важенъ търговски градъ. При всѣко западане на пристанището на Македония — Солунъ — било поради външни нападения, било поради загубване на задземието, Скопие се издига за негова смѣтка въ търговско отношение. Градътъ държи първенство и въ индустриално отношение. Въ Скопие има фабрики за бира, брашна, памучни платове и трикотаждъ, макарони, опиумъ, консерви, тютюневъ складъ и други. Градътъ има три гимназии, търговско училище, народенъ театръ, музей, радио-предавателна станция. Срѣдище е на епархия, има петъ черкви.

Скопие е единъ отъ най-старитѣ градове на Балканския п-въ. Наблизу до днешния градъ се намиралъ Скупи, Скопия, главенъ

градъ на племето Дардани, което по-късно влѣзло въ държавата на Александъръ Велики; следъ това Скупи става римска колония, въ която живѣли изсужилитѣ военна служба легионери. Тогава процъвтѣлъ много: благоустроилъ се съ канали, бани, храмове. Минералнитѣ богатства въ околността се използвали. Нѣкои предполагатъ, че Скупи е издигнатиятъ отъ императоръ Юстинианъ градъ — Юстиниана Прима. Този градъ билъ водоснабденъ, добре благоустроенъ и държалъ първенство между вътрешнитѣ градове на полуострова.

Презъ Първо българско царство Скопие е билъ единъ отъ срѣдищнитѣ градове на държавата, която се простирала до бреговетѣ на Адриатическо море. Презъ време на византийското робство скопяни първи вдигнали въстание. При Иванъ Асенъ II Скопие е билъ български и се споменава

Панайотъ Панайотовъ

въ грамотата на дубровнишкигъ търговци.

Турцитъ заварватъ като управителъ на Скопската областъ Крали Марко, считанъ отъ всички за български кралъ, понеже господарувалъ на българска земя.

Градътъ билъ значителенъ и презъ турското робство. Пжтувачитъ се възхищаватъ отъ него, а нѣкои го сравняватъ съ Прага... Но той пострадалъ извънредно много презъ 1682 год. по време на австротурската война. Отстъпващитъ австрийски войски запалили Скопие, който билъ изцѣло опустошенъ, поради това че сградитъ му, като всички сръдновековни частни сгради, били дървени. Най-старитъ постройки, които се спасили отъ пожара, сж около р. Серава. Джамии, безистенъ, ханища и бани и сега говорятъ за разцвѣта на града въ турската епоха.

До градския безистенъ е Куршумли ханъ. Въ този ханъ дубровнишкигъ търговци имали работилница и складирали стокитъ си. Сега е отреденъ за археологически и етнографски музей. Въ него сж събрани археологическитъ находки, главно около древния градъ Стоби, който се намиралъ на устието на р. Черна до гара Градско, както и гръкоримски находки отъ Битолско. Надгробни плочи, саркофази, надписи отъ класическо време чакатъ своето прочуване.

Други граждански постройки отъ онова време сж: Сули ханъ и Капанъ ханъ. Между запазенитъ хамаи се сочи Даутъ-пашовъ хамамъ, построенъ отъ разрушената черква Св. Димитъръ. Най-значителна християнска старина въ Скопие е черквата Св.

МЕЖДУ ТЪМНОТО И НЕБЕТО

Въ ранна сутринь малката ни група пое тъсната пжтечка презъ Калето за Синитъ камъни—нашитъ камъни. Сутринната хладина ни гали; тя ни освежава, ободрява. Пжтуването е леко, непринудено; тежестта на раницитъ не се чувствува. Отминаваме Маринено градище. Движимъ се по вододѣла между Новоселската и Манастирска рѣки. Отъ югъ, гжста мъгла, тъмна, непрогледна, настѣпва къмъ планината. Тя иде, покрила е полето, града и първитъ ѝ редици се повличатъ по предгорията на планината. Звездичкитъ като че изплашено затрепериха и бързо изчезватъ задъ мъглата. Тя настига и насъ, обхваща ни и нощта става по-тъмна, по-мрачна.

Възспираме при изворчето до Кърчанитъ. Мъглата е плътно заседнала около ни, заплашвайки да ни лиши отъ слънце и просторъ презъ цѣлия день. Наново сме на пжтъ. Бързо се спускаме презъ дълбокото суходолище и поемаме пжтечката за Куклитъ. Тая пжтека е малко позната, но е по-прѣка и съ слабъ уклонъ. Тя минава по южния скатъ на Кутелка и е известна подъ името Вълчатъ пжтека. Вървимъ единъ следъ другъ. Мълчимъ и се мъчимъ да отгатнемъ; ще

ли се вдигне мъглата. Пжтечката е тъсна и като поясъ обтегната по изпъкналия масивъ на върха. При ясно време отъ нея се откриватъ чудни, рѣдко виджани гледки, една отъ друга по-красиви, по-романтични. Тамъ, на изтокъ, сж дълбоки суходолища, обградени съ недостѣпни скали, а въ дълбокитъ долища блѣстятъ поточета и вирове, въ които се отразява лазура на небето. На югъ, долове, ридове, покрити съ храсти и скали, се разстилатъ до полето.

Свѣтло е вече. Деньтъ е настѣпилъ, но нѣма признаци, че мъглата ще се вдигне. Тишина е въ планината. Само случайно съборенитъ въ пропастьта камъни разтревожаватъ псетата отъ Омайниковата кашла, които сърдито залайватъ. И наново всичко затихва. Скоро пжтеката ни отвежда на малко равнище, покрито съ здравецъ и усѣяно съ голѣми каменни блокове. Следъ малкъ завой къмъ северъ, пресичаме рѣкачката на Леговъ долъ и възспираме предъ изоставената вжглищарска колиба. Мъгла е предъ и задъ насъ, мъгла е надъ

насъ. Тамъ, на югъ, задъ каменния ридъ, сж Куклитъ. Часътъ е седемъ. Решаваме да се покачимъ на Българка, съ надежда да

избѣгнемъ мъглата. И отново групата е на пжтъ. Преминаваме Лешака и изкачваме стръмната пжтека и възспираме западно отъ Кутелка. Но и тукъ мъглата е гжста. Тамъ, подъ насъ, едва се прозира зелената поляна, по която се очертáva Самодивското хорище. Това сж два концентрични кржга, съ около единъ метъръ разстояние между имъ. Диаметрътъ на външния кржгъ е отъ 10-12 метра. Тоя прѣстенъ, правилно очертанъ върху зелената поляна, е известенъ за простолюдието като Самодивско хорище. Голѣма частъ между двата кржга, особено южната и частъ отъ западната и източната, сж почти безъ трева. Само северната частъ е слабо покрита съ тревица, но и тя е слаба. Но при все това, кржговетъ сж правилно очертани и оформени. Народътъ който винаги обяснява явленията по своему, твърди, че при пълнолуние, презъ нощитъ между вторникъ и сръда, вили и самодиви сж спожждали полянкитъ, набелязвали сж билки, цвѣта и изворчета, поставяли сж тайни, непо-

Спасъ. Тя е значителна не по размѣри, а като музей, който е крилъ чудни художествени произведения на македонското мжжко изкуство. Черквата се намира на източната частъ на града. Тя е низка, малка и мрачна, обградена съ стена. Иконостасътъ и владишкиятъ тронъ сж нѣщо забележително. Върху орѣхово дърво, съ тънка рѣзба сж изрѣзани мотиви отъ стария и новия заветъ. Нѣколцина художници-дебърчани, може би неграмотни, сж слушали подъ сѣнкитъ на нѣкой манастирски дворъ словото Божие отъ нѣкой вдъхновенъ монахъ и дошли тукъ да излѣятъ богатото си въображение въ чудни образи.

Скопие се съвзелъ следъ пожара съ прииждане на българи отъ съседнитъ села, които гжсто населили южния край на долината. Тѣ станали главния занаятчийски елементъ въ града и на пазара започналъ да преобладава българскиятъ езикъ. Но Скопие, поради важното си положение, привлечалъ погледитъ на всички близки и далечни съседи. Особено много се старали

да го обсебятъ чрезъ пропаганда сърбитъ. Скопјани, редомъ съ самоковци, първи започнали черковната борба въ 1833 г. А на 26. IX. 1869 г. съ петиция отъ нѣколко хиляди подписи заявили, че признаватъ за духовенъ началникъ само Илариона Макариополски, представителъ на народната българска черква.

Въ 1835 година билъ издигнатъ храмътъ „Св. Богородица“, като въ позволителното се казва, че се дава за българи. Черквата е съ мраморенъ подъ, съ иконостасъ до половина мраморенъ, а нагоре съ орѣхова рѣзба. Следъ учредяване на екзархията скопјани започнали голѣма борба, тъй като въ фермана не се споменавало Скопска епархия. Следъ голѣми настоявания направеното преброяване показало не две трети българско население, въ какъвто случай се предвиждала българска черква, а деветъ десети. Следъ присъединяването на Скопската епархия къмъ екзархията започва трескава просвѣтна дейность, която продължи до Балканската война — 1912 година.

знати знаци по пжтеки и кръстопжтища, правели сж свонитъ страни заклинания и въ полунощ, по даденъ знакъ, сж се събирали по известни поляни. Разплетали сж буйни, дълги коси, поставяли сж вѣнци отъ билки и цвѣта по главитѣ и лудо сж започвали самодивското си хоро. Пѣли, играли, кършили стройни тѣла и съ нечути стѣпки сж се носили изъ омагьосания кръгъ. Но щомъ първи пѣтли пропѣвали, хорото се разтурвало и самодивитѣ се разбѣгвали... А тамъ, кждето самодивитѣ сж играли, никога трева не пониквало. Така твърди повѣрието.

Хладно е. Потегляме за Българка. Наближаваме широкия пжтъ. Мъглата разрежд. Още нѣколко метра нагоре и прозираме тѣй много желаното небе. Бързо се изкачваме на пжтя и неусетно се измѣкваме отъ мъглитѣ. Надъ тѣхъ сме. Слънцето, свѣтло, ясно, радостно ни обсипва съ топлиѣ си лжчи. Подъ насъ мъгли, бѣли, гжсти като затихнало море, се стелятъ безъ начало, безъ край. За да можемъ по-добре да обхванемъ гледката, която днесъ Синитѣ камъни ни откриватъ, бързо се покачваме на Българка. Около насъ е море. Отъ той моментъ жители на островъ сме! Масива на Българка, Гириша, Синитѣ до Габроа поляна, е островъ, залесенъ, изпѣстренъ съ цвѣтисти поляни и самотни чукари. Заливи, заливчета и фиорди сж обградени съ полуострови и носове. Не липсватъ и коварнитѣ за ко-

рабитѣ подводни скали. На изтокъ е другъ по-малкъ островъ, сжщо така залесенъ и прошаренъ съ широки слънчеви поляни. Като грамаденъ китъ, отпусналъ тежкото си тѣло, той спокойно се е обтегналъ отъ северъ къмъ югъ. Въ възторгъ и безмълвие погледътъ се губи и нищо друго не срѣща, освенъ архипелагъ отъ острови, островчета, необозначени въ никой географски атласъ. И ако тия острови сжществуваха, то сигурно острова съ Синитѣ камъни ще е мечтания отъ поетитѣ Островъ на блаженитѣ.

Мъглата се стеле по хоризонталъ. Морето отъ мъгли е бѣло, неподвижно, мъртво. Вѣтръ недокосва повърхността му. Негонятъ се по него игривитѣ вълни. Не виждатъ се лодки край брѣговетѣ му. Платноходки не порятъ водитѣ му, нито ята отъ бѣлоснѣжни чайки не преследватъ пжтя имъ.

Докато се любувахме на рѣдко виданата картина, по масива на Кутелка, каменното чело на която е само 3—4 метра надъ мъглитѣ, единъ следъ другъ изпъкнаха излетници, които, като корабкрушенци, застанаха на огрѣния отъ слънцето връхъ.

Неочаквано слабъ вѣтрецъ погали листата на гората. Цвѣтата, тревитѣ, гората, като че се разбудиха и нежно зашумѣха. Мъртвото море се раздвижи — оживѣ. Бѣли кжсове отъ мъгли се наддигнаха, откъсваха отъ него. Морето около ни закипѣ. Вѣтрътъ под-

гони разкжсанитѣ мъгли и като непотрѣбни дрипи, ги помете къмъ изтокъ. Изчезнаха мъглитѣ, изчезна и морето, но съ тѣхъ изчезна и приказния островъ на блаженитѣ.

Хоризонтътъ, съ изключение на юго-източната страна, е чистъ — просторътъ е необятенъ. Задъ лабаринтѣ отъ ридове и долове, Чумерна е забила каменния си връхъ въ синьото небе. Задъ нея блестятъ прѣспитѣ отъ снѣгъ по Юмрукъ-чалъ. На югъ е широка Тракийска равнина, покрита съ пожнати ниви и зелени пасбища, презъ които Тунджа провира водитѣ си. А нѣкъде къмъ Странджа, обиленъ напоителенъ дъждъ, като изъ гигантска лейка, залива пасбища и черни угари.

Слънцето бѣше отронило последнитѣ си лжчи по върховетѣ на Синитѣ камъни, когато наближихме града. Скалитѣ искрѣха като чистъ бронзъ. Масива на камънитѣ бѣ добилъ розово-виолетовъ тенъ. Тъмно-сини сѣнки изпѣплиха отъ предгорията къмъ върховетѣ. Колкото повече слънцето се приближаваше къмъ хоризонта, толкова по силно заблѣстяваха върховетѣ. Картина бѣ приказна, но денътъ замираще.

Синитѣ камъни сж малка частъ отъ Източна Стара-планина, но величествени и романтични по красота и настроение.

Синитѣ камъни! Това е единъ отъ рѣдко красивитѣ кжтове, съ които природата тѣй щедро е надарила скжпата Родна земя. ГЕОРГИ ГЮЛМЕЗОВЪ

ОТ ЧАСТ И ЗА ЧАСТ

СЪОРЪЖЕНИЯТА

№4

ЛЪТНОТО ПЛАНИНАРСКО ОБЛЪКЛО

„Лъте безъ дреха, а зиме безъ храна, на път не тръгвай“ казва народната поговорка. Много посетители на планината сж провъбрили истинността на тази народна мъдрост. Всички лоши изходи въ планината през лътото, пъкъ даже и нещастията, иматъ въ основата си за причина лошия или недостатъченъ екипъ, докато презъ зимата бълата смъртъ настъпва главно при указанъ гладъ. И наистина, всички случаи на замръзване презъ зимата въ нашитъ планини сж имали за причина гладътъ.

Лътното планинарско облкъло заслужава да се разгледа въ две групи — носимо и запасно. Докато презъ зимния сезонъ първото е многочислено, пръз лътнитъ месеци ние имаме повече запасни дрехи въ раницата, отколкото тъзи, съ които сме облчени.

Гашетата би трбвало да бждатъ часть отъ лътната екипировка на всъки туристъ, било старъ или младъ, било мъжъ или жена. Установи се напоследъкъ, че едни добре скроени, охолно широки гашета, сж много по-удобни, пъкъ и естетични за женитъ, отколкото т. н. поли-панталонъ, а още по-малко обикновенитъ поли или тиролски рокли.

Като обща чърта, отъ гледище на удобството, туристическия гашета следва да бждатъ широки въ всички направления, както и да бждатъ снабдени съ много джобове, впрочемъ необходимо за всъка туристическа дреха.

Най-добре е тж да бждатъ отъ кожа. Тогава имаме здрави и непромокаеми гашета. Такива гашета се предаватъ „отъ баща на синъ“, толкова е голъма тжхната дълготрайностъ.

Този видъ гашета, обаче, сж извънредно скъпи, особено днесъ. Затова ние обикновено подбираме единъ здравъ, плътенъ, непромокаемъ, съ защитенъ цвтъ платъ.

Ризата е предпочитателно да бжде отъ селско платно — известно съ своята здравина. Тя трбва да бжде снабдена съ двойна раменна платка, за да устоява по-добре на триенето, предизвиквано отъ раничните раменни каиши. Два джоба на предната платка на туристическата риза никога не ще се укажатъ излишни. Както при гашетата, така и тукъ, обаче, всъки единъ си подбира кройката и цвта.

Съ по-особено внимание ще се спремъ на връхната планинска дреха. Тази дреха носи най-разнообразни наименования у насъ — всичкитъ чужди. Едни я наричатъ йопе, други виндяке и т. н. Всичкитъ тъзи видове дрехи сж така устроени, че могатъ да бждатъ използвани както презъ зимата, така и презъ лътото.

Йопето е малка, прилична на нашето сетре дреха. Тя се скроява отъ дебелъ вълненъ платъ или дифтинъ; подплатява се.

Виндякето и анорага сж непромокаеми дрехи. Кройкитъ имъ сж най-различни. Виндякето е лътна дреха. Както и показва името, първото й назначение е било да ни пази отъ вѣтъра. Следъ това тя добива по-универсаленъ характеръ, като служи и при дъждъ и при студъ. При този случай нейнитъ качества се покрия съ тъзи на анорага, която зимна дреха въ сжщностъ е една риза отъ непромокаемъ платъ и която, при бурно време, се навлича надъ всички други връхни дрехи. За условията въ нашитъ планини се налага тоже да носимъ две връхни дрехи. Едно сетре, което ще ни послужи при студено време и една непромокаема връхна дреха, която при дъждъ или вѣтъръ ще обличаме надъ сетрето. По-добро разрешение на въпроса виждаме въ ония кройки на връхни непромокаеми дрехи, които сж дълги, до надъ колъната. При дъждъ, такава дреха позволява добро отичане на водата извънъ кръга на движение на колъната. При студъ, сжщата дреха се вмкъва отвжтре панталона или полата. Въ кръста тази дреха е прихваната съ два-три реда ластикъ за да не се допуска събирането й. На преднитъ платки е хубаво да се поставятъ четири джоба, съ голъми басти, за да се увеличи обемния имъ капацитетъ. Тази дреха трбва да има предвидена и качулка, която да се прикачва чрезъ копчета подъ яката. Раменнитъ платки, както при туристическата риза, се налага да бждатъ двойни, като горната платка бжде прикрепена къмъ долната само около яката и връзката при ржкава. Въ такъвъ случай, при дъждъ, се измокря само горната платка, а долната се запазва суха. А пъкъ известно е, че чувството да ни е наморилъ дъжда идва чакъ когато водата проникне презъ раменната часть на дрехата и започне да се стича по цълото ни тѣло. За предпочитане е всички мѣста за затваряне да иматъ, вмѣсто копчета, металически движещи се заключали. Така устроената връхна дреха служи великолепно и презъ зимата.

Нека разгледаме и голфа или дългия туристически панталонъ. Лъте, особено при многодневнитъ излети, се налага да имаме въ раницата единъ голфъ или дългъ туристически

панталонъ. Всѣки знае най-добре какъвъ трѣбва да бѣде неговия голфъ.

Ще направимъ само една забележка мимоходомъ. Не е добре голфътъ да бѣде много широкъ, както често, отъ естетически съображения, си поръчваме тази дреха. Прибраниятъ въ прасетата голфъ е много удобенъ при придвижването и то толкова, че всѣки който е изпиталъ неговитѣ предимства, никога не се връща къмъ широкия, градски голфъ-панталонъ.

Дългиятъ туристически панталонъ е една чисто планинска дреха. Тя не се различава много отъ обикновения градски панталонъ, ако изключимъ долния край на крачолитѣ. Тукъ е и сѣщността му. Крачолитѣ на планинарския панталонъ сж безъ маншети; отъ външната имъ страна, тамъ кждето минава шевътъ, тѣ сж разчепени до 20 сантиметра нагоре и сж снабдени съ копчета и дупки за закопчване. Копчетата сж два реда. Единиятъ редъ е на самия край на едната страна, а другиятъ толкова навътре, че при закопчването, панталонътъ да обхвае кракътъ въ глезена, подобно на навои. Тогава панталонътъ се вмѣква и въ обувкитѣ. Този панталонъ е много практиченъ — удобенъ е за ходене, скачане, катерене; държи топло, и запазва отъ дъждъ и замърсяване. Евентуално може да се използва и презъ зимата.

Като шапка за планината мнозина избиратъ най-разнообразни модели, създавани отъ спортнитѣ магазини. Все пакъ, може да се забележи, че за мъжа каскетътъ е по-практиченъ. При нужда, ушитѣ могатъ да бждатъ включени вътре, а голѣмата му козирка ни дава добра сѣнка върху лицето. При дъждъ оттичането по него става по-добре, отколкото при която и да било друга шапка.

Да не се забравя, че при голѣмъ неколкодѣневъ излетъ въ високата планина, трѣбва да носимъ още въ раницата полуверъ, шалъ и ржавици.

Б. СТ.

ИЗЪ СЪЮЗА

• На 14 априлъ подъ № 203 II. н. е изпратило окръжно до клоноветѣ на Съюза съ молба всички да се притекатъ на помощ на пострадащото видинско население, главно ония клонове, които до сега по една или друга причина не сж направили това възъ основа на окръжното № 202.

• Редакцията на „Български туристъ“ повторно явява, че обратно ръкописи и снимки не ще връща, както и че не ще дава никакви обяснения за непомѣстени или съкратени материали.

• Колитѣ на настоящата книжка сж намалени съгласно влѣзлото въ сила законно постановление за печатнитѣ издания.

• Въ мартенската книжка на сп. Природа, г. К. Г. Христовичъ, въ една статия озаглавена Спортъ, наука и гора, изказва пожелание на-

шитѣ войсковы части, спортни организации и горнитѣ класове на гимназиитѣ да прекарватъ по два месеца въ годината въ нашата гора въ почивка и работа, като заключава, че „за изпълнение на тази задача трѣбва да си поладатъ дружно ржѣе Бранникъ, Дирекцията на горитѣ армията и трудовата войска. Инициативата добавя той, трѣбва да поеме Бранникъ съ съдействието на градскитѣ спортни организации...“

Интересно е защо г-нъ Христовичъ, иначе така добре посветенъ върху нашия общественъ животъ, е пренебрегналъ Българскитѣ туристически организации и то за една инициатива, кждето тѣ сигурно ще сж най-вешитѣ и съ най-голѣмъ опитъ. Въпрѣки това, обаче, ние пожелаваме осъществяването на тази инициатива, като не се съмняваме, че въ случай че тя бѣде подложена на разрешение, споменатитѣ организации ще се отнесатъ и до туристическитѣ съюзи за съдействие, както това впрочемъ е ставало на нѣколко пжти до сега за въпроси, засѣгащи планината и гората.

• Касиерътъ на Ц. н. на Б. т. с., г. Иванъ Ламбовъ, е направилъ обиколка на много съюзни клонове по южната ж. п. линия отъ 19. 3. до 1. 4. вкл. и отъ 12. 4. до 15. с. м. вкл. съ целъ да съживи връзкитѣ между тѣхъ и Централното настоятелство, както и да уреди всички финансови смѣтки между Ц. н. и съюзнитѣ клонове. Посетени сж били клоноветѣ въ Стара Загора, Нова Загора, Ямболъ, Карнобатъ, Бургасъ, Айтосъ, Сливенъ, Казанлъкъ, Калоферъ, Карлово, Сопотъ, Пловдивъ, Асеновградъ, Пазарджикъ, Харманли и Хасково.

Какво чѣ даватъ КАСИЕРЪТЪ

• По инициативата на Иванъ Козловски и подъ негово ръководство се откри при д-во Планинецъ „Школа за организиранъ туризъмъ“. Откриването стана на 6 мартъ т. г. съ речъ произнесена отъ председателя на Б. т. с., г-нъ д-ръ Божко Ковачевски. Курсътъ на Школата се предвижда да бѣде тримесеченъ, безплатенъ, вечеренъ, два пжти седмично.

За лектори на школата сж привлѣчени:

Професоръ Ст. Петковъ — опазване на природата; Иванъ Козловски — идеология на туризма, главатарство; Подп. Д-ръ Мирски — топография; Георги Драгоевъ — лѣтни детски игрища и исторически развой на туризма; Д-ръ Н. Станчевъ — хигиена, пазене на сърдцето и даване на пръзка медицинска помощъ; Д. Панаѿотовъ — връзката на туризма съ останалитѣ видове спортъ; Ал. Бѣлковски — алпинизъмъ, спасителна служба; Василъ Гърличковъ — скиорство. За сега школата се радва на много добро посещение. Половината отъ сказкитѣ сж изнесени. Тази пробна инициатива цели изготвянето на планъ за подобни школи при всички клонове на Б. т. с.

• По случай десетгодишнината си, Софийският клонъ отъ Б. т. с. „Планинецъ“ изнесе голъма планинска вечеръ на 7 февруарий г. г. въ салонитъ на Военния клубъ. Вечеръта бѣ открита отъ почетния председателъ г. Коста Николовъ, генералъ отъ запаса. Литературно-музикалната частъ се изнесе много издържано, предимно отъ дружествени членове. Отлично впечатление направиха народнитъ пѣсни, изпълнени отъ г. Кирилъ Антоновъ. Вечеръта, посетена отъ многобройнитъ почитатели на „Планинецъ“, мина при много хубаво туристическо настроение.

Все въ връзка съ десетгодишнината на д-вото на 22 с. м. бѣ уредено въ кино-театъръ „Балканъ“ и голъмо планинско кино-утро. Откриването стана съ изсвирването на Шуми Марица, Химна на Н. В. Царя, Балкани, вдигайте се и маршътъ на д-во „Планинецъ“. Чрезъ прожектирането на 12 стъкла присѣствуващитъ бѣха освѣтлени напълно върху постигнатитъ резултати въ десетгодишния животъ на „Планинецъ“, който сега брои надъ 800 души редовно отчетени планинци и планинки, съзнателни членове на Държавата и обществото. Следъ това, въ продължение на два часа, посетителитъ се насладиха на отличнитъ планинарско-възпитателни и спортни филми „Зима въ Ширия“, „Зима въ Германия“, „Великденски ски-спортъ въ Тиролъ“ и „Борба за Хималаитъ“.

• По инициативата на русенското туристическо дружество „Приста“, „Бранникъ“, д-во „Роденъ лесъ“ и мѣстното лесничейство, презъ днитъ отъ 19 до 26 априлъ се проведе празника на гората. За случая се изработи нарочна програма за да се даде по голъма тържественостъ и се запознае русенското общество съ ценноститъ и благата, които дава гората. Провеждането на празника стана по следния редъ:

Презъ седмицата се извърши залесяване и трасиране на горски алеи отъ пристанци и бранници въ околността на хижа „Надежда“, подъ ръководството на лесничея г. Б. Димитровъ. Въ околността на хижата се засади и новата алея, която се кръсти съ името „Алея на безсмъртнитъ герои“, засадена въ честъ на падналитъ за родината войници отъ 5-та Дунавска дивизия, като всѣко дърво ще носи името на падналъ войникъ. Цѣлата алея е дълга около единъ километъръ. Започва отъ лагера на военнитъ и свършва при мѣстото, където ще се строи новата хижа на пристанци. Алеята е засадена съ канадски тополи. Мѣстото между тѣхъ ще бѣде засадено съ рози и други декоративни храсти. Тази алея става единственото мѣсто за поклонение предъ падналитъ за Родината. Тя отстои отъ града на петъ километра.

Въ недѣля, 26 априлъ, се състоя тържествено утро въ салона на Народния театъръ. Театърътъ бѣ препълненъ отъ много официални лица, туристи, бранници, гости и учаци. Въ програмата взеха участие туристическия желѣзничарски тамбурашки оркестъръ, туристи, бранници и др. Утрото бѣ открито съ вдъхновена патриотична речъ отъ редактора

на списание „Приста“ г. Дим. Драгановъ, следъ което се прочете слово за гората отъ лесничея г. Ал. Димитровъ. Тържеството премина при отлично настроение.

Следъ пладне, на два часа, при хижа „Надежда“ се състоя втората частъ на програмата. На официалнитъ лица и гоститъ бѣха отпуснати отъ г. кмета на Русе два отъ общинскитъ автобуси, които отъ два до шестъ часа превозваха гоститъ къмъ тържеството. При аналоя, построенъ отъ пристанци, се отслужи панихида за падналитъ войници и се освети и кръсти алеята на безсмъртнитъ герои отъ 5-та Дунавска дивизия. Войници и офицери отъ гарнизона, начело съ военната музика, дойдоха подъ строй. Тържеството, единствено по идея въ нашата държава, привлече хиляди гости, които се стичаха въ непрекъсната върволица. Следъ божествената служба говориха представителитъ на Н. В. Пр. г. г. Михайлъ, отецъ Миневъ, за значението на този празникъ; следъ него представителитъ на началника на гарнизона г. подполк. Тодоровъ, командирътъ на бранницитъ г. Дюлгеровъ и лесничеятъ г. Б. Димитровъ. На всички отговори г. Димитъръ Драгановъ, който благодари на всички и подчерта голъмото и културно значение на този празникъ и призова всички да следватъ идеализма на русенскитъ туристи, които днесъ засадиха алеята на безсмъртнитъ герои, а преди това засадиха надъ сто и осемдесетъ декара земя около хижа „Надежда“. Следъ това военната музика до късна вечеръ свири народни хора.

• Излъзълъ е брой 5-ти отъ списанието на русенския туристически клонъ „При та“, съ крайно интересно съдържание, посвѣтено изключително на гората.

ПРАКТИЧЕСКИ СЪВЕТИ

ОРИЕНТИРОВАЧЕНЪ УСЕТЪ

Водачеството въ организирания туризъмъ се изразява по отдѣлно или въ комбинация съ следнитъ пжтеводни елементи: пжтеводна литература, маркировка, служене съ топографна карта, разпитъ на хора преди и презъ време изпълнение на излета, ориентироваченъ усетъ, водачи и главатарии.

Ориентировачниятъ усетъ лежи въ основата на всички горепоменати пжтеводни срѣдства, за това и на него се спираме на първо време.

Ориентировачниятъ усетъ, когато се постави въ връзка съ науката, туризма, спорта и др., спомага твърде много за научни постижения, както и за развиването на ловкостъ, на сржчностъ, предвидливостъ и творчество. Този усетъ си остава като вроденъ даръ у човѣка, но той все пакъ се култивира и чрезъ знания и опитностъ.

Селянинът живеещ в планината или в близост до нея, притежава по-силно развит ориентиращ усет от гражданина относно ориентирането в природата. Селянинът още от дете упражнява своя ориентираща памет всрѣд природата, като помни всѣко типично дърво, камък, бразда, копка и пр. При това той се намира почти през цѣлия си живот всрѣд природата и то при най-разнообразнитѣ фази на денонощието и времето (дене, ноще, в мѣгла и пр.).

За да приравни гражданинът своя природен усет към тоя на селянина, особено на планинския селянин, ясно е че и гражданинът следва да се постави при тия условия, при които селянинът култивира своя ориентиращ усет. А това става чрез по-чести туристически излети, при най-разнообразна обстановка (дене, ноще, при мѣгла, снѣгъ, всрѣд гора; скиорство, алпинизъм и пр.).

Начеващият турист трудно се ориентира, затова той търси първоначално само отжпкани пжтища. Излѣзне ли от отжпкания пжтъ той се губи веднага, подобно на неопитния в живота младежъ.

За да култивираме ориентиращия усет в народа ни, нужно е да се работи още през ранната възраст на децата чрез организиран туризъм, като сжщитѣ се упражняват в ориентирание по слънцето, картата, компаса, поларната звезда, дърветата, камънитѣ, звукът от петлитѣ, добитѣка, хижнитѣ и други камбани, диритѣ на колитѣ, на добитѣка и на хората и т. н.

Децата, още в ранна възраст, трѣбва да се упражняват в търсене на даден обектъ по непознатѣ тѣм предварително пжтъ.

Ориентиращ усет при туризма означава способността на туриста да опредѣля при всѣко време на денонощието и състоянието на времето своята точка на стоене и направлението до търсения от него обектъ.

Главното срѣдство за култивиране на ориентиращ усет (нюхъ) остава опитността, тренировката при честитѣ излети, по непознати предварително направления, при най-разнообразна обстановка, в комбинация съ всички други поменати по-горе пжтеводни срѣдства.

ИВАНЪ КОЗЛОВСКИ

ИЗЛОЖБИ

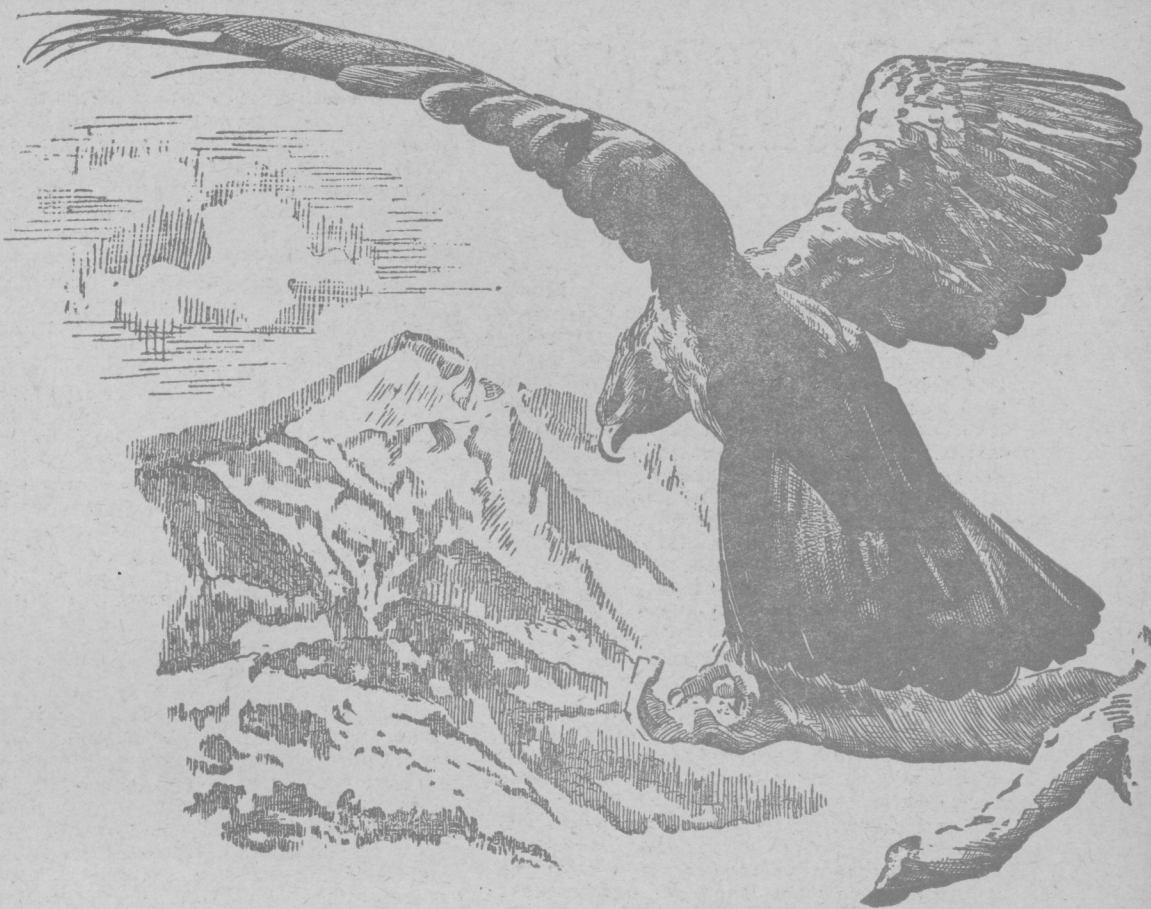
БОРИСЪ ДЕНЕВЪ

Не е само името, което действа на нашата културно-обществена публика, не е времето и практиката от години на г. Деневъ; има нѣщо по-особено, по-голѣмо, по-силно и затрогващо в изписанитѣ картини съ голѣм жаръ и пламък на този от голѣма величина художникъ. Мжчно би се писало за първенеца на пейзажното изкуство и мжчно би се критикувалъ та-

къвъ художникъ на вѣчното в изкуството. Той пресъздава виденото не презъ очитѣ си, а презъ голѣмото си сърдце, презъ душевния си миръ, за да ни го покаже хубаво за винаги, вѣчно тѣй както иска, защото умѣе да ни го покаже и ни убеди. Той не жали сърдцето си, защото то не е само негово, то е и на насъ, ето защо в всѣка негова картина ние виждаме частици от него. Какъвъ празникъ е за насъ неговата изложба, колко скжпъ бѣ за насъ малкият изложбенъ салонъ на ул. Аксаковъ, колко хубаво бѣха наикчени вътрешнитѣ му стени, които ви говорятъ за приказното ви отечество, за царственитѣ величави планини, за българската стреха, по които винаги се е раждала красотата, за кристалното вече завинаги наше охридско езеро, за тучнитѣ ливади и черна угаръ, за хлѣбородни класове, за облаци и безкрайно небе. Нѣма в този салонъ хубава и лоша картина, всичкитѣ сж еднакви, защото винаги сж рисувани съ голѣма сериозност, плусъ доброто майсторство. Вие гледате картинитѣ, искате за винаги да останатъ в погледа и въображението ви. Деневъ е голѣмъ майсторъ и гранитна скала на нашето изкуство. Той разрешава най-трудното безусловно вѣрно — свѣтлина, въздухъ, материя, масивъ и колоритъ. Той е пѣвеца, вѣчния и ненадминатъ от никого пѣвецъ на хубавото ни Търново. Деневъ е отразителъ и пресъздатель на стария ни престоленъ градъ. Неговитѣ картини сж картинитѣ на неговата култура, на неговото благородство и майсторско виждане. Борисъ Деневъ се е наложилъ в нашата културна общественост по единъ много убедителенъ начинъ. Той може да служи и като единъ цененъ документъ, от който може да се учи много. Ние се радваме г. Деневъ на Вашия успѣхъ, защото той е и нашъ.

МАРИО ЖЕКОВЪ

Искате ли да трѣпнете предъ бѣсуващитѣ развълнували се вълни? Искате ли да видите приказно залѣзващото слънце, за което сте чели само отъ майсторитѣ на перото? Искате ли да сте влюбени и романтично сантиментални, когато гледате изгрѣващото слънце, което леко се плъзва по спокойната морска поврхност, като че ли иска да я позлати? Искате ли да се замислите за бездната, за морското дѣно, гдето вие мислите и вѣрвате, че живѣе морски царъ съ своитѣ дѣщери-сиренитѣ, за животнитѣ и преплетенитѣ в вѣчна мрежа водорасли. Искате ли да чувствувате соления вкусъ на водата, красното жилище на малки и голѣми риби. Да видите частъ отъ рибарския животъ, този който толкова много обичате? — Вижте тогава картинитѣ на този морски познавачъ Марио Жековъ и вие ще се убедите, вие ще разправяте на познати и близки, че познавате вече морето, знаете вече напълно какъ изглежда развълнувано и какъ е спокойно; вие ще твърдите, че го познавате цѣлото по голѣмина и безднностъ и то нѣколко морета и езера и всичкитѣ — както бѣха събрани заедно

Сорак

ФИЛМЪ ЗА ПЛАНИНАТА

Рочетан. Докторов

